

17. Aug. 1830

FACTS

Date:

17. Aug. 1830

Page number:

Dagbog A, side 69 verso – 74 verso

Mentioned people:

Christian IV

Otto Collett

Johan Michael Kruse

Frantz Edler Neumann

Poul Steenstrup

TRANSCRIPTION

Den 17de Aug

tidlig om Morgenstunden stode vi op og begave os med hvor Veiviser paa Veien, først efter at være steget noget tilveirs fra Byen kom vi til Krutmøllen som vi besaae og hvorved Intet syntes mig værd at omtale omendskjønt det Krudt som her fabriceres skal være meget godt og altid holde fleere Grader end det er bestemt. Herifra stege vi immer høiere ad den slette Vei der ikke vel kan kjøres, og kom der paa til Kongens Pukværk, som vi besaae; i dette som i de øvrige Pukværker renses det urene fra Metallet ved Hjælp af Vand, hvorved dog det heele Invendige faaer et noget skiden færdigt Udseende. Oven for Pukværket ligger de bekjente Steene hvor Kong Cristian den 4de stod og bestemte hvor Kongsberg skulde anlægges i Dalen. Man finder paa denne Steen en Inskription men som ikke vel kan læsses, da den er en Deel bevoxet med Mos og ikke mere bliver rengjort. Det Kors der har staaet i Nærheden heraf findes ikke mere og den Udsigt, som der findes fra dette Sted, kan •70 recto• jeg ikke undlade at bemærke, da man herfra overskuer den heelle Dal hvori Byen er anlagt og der næsten over alt er meget gold og ufrugtbar naar man undtager de indelte smaae Marker i Nærheden af Byen der ved særdeles Flid ere opdyrkede og hvor mangengang Jorden endog er paakjørt, for at dække Bjerget der overalt piper frem. Byen selv ligger som bekjendt ved en lille Fosse ved Lauven[?] og er langt fra at være smuk, det smukkeste ved den er Udsigterne fra Broen, op og ned af Fossen. Ifra Kongesteenen begave vi os høiere op ad, og kom paa Veien, paa hvis Side man hyppig saa Ruiner af Vandledninger der brugtes da Sølværket blev dreven med meere Kraft, til Begyndelsen af Armund Gruben hvorover der er bygget et Huus hvori man ved Hjælp af en ubequem Vinde var beskjæftiget med at optrække af Dybet en Deel gamelt Maskinerie der skulde anvendes andensteds. Farten ifra Abningen her ned i Gruben er ikkun for de Bjergfolk der her ere beskjæftigede, da den for enhver anden vilde være forvunden med Farre. •70 verso• Fra Begyndelsen af Gruben steege vi ned af Bjerget forbi en Mængde opkastet Malm og Huller i Bjerget, til Stullen, der fører ind i Armund Gruben. Man maae gaae ind til Stigeren der beboer et lille Værelse i det Huus der er opført for at huuse Bjergfolkene om Natten og han saavel som disse ligge paa et Slags hængende Brixer, blodt paa de bare Bræder med en liden Bylt under Hovedet og gandske foruden Overdække, da de i dette Sted lægger dygtigt i Kakkellovnen. I det store af disse Værelser bliver en Deel af det bedre Malm grovpukket, saa at Stigeren bestandig kan have det under Opsigt og efter at det er slagen i smaae Stykker bliver det paa [overstreget: lukkede] laasede Kærrer ført til Pukværkerne for at udskjælnes. I Stigteren traf vi en gammel Mand med et særdeles redeligt Ansigt og vist nok ogsaa af en prøvet Troskab, han forlangte vor Adgangsseddel og befalede da strax at tænde Faklerne. Førend vi begave

os paa Marchen iførte han sig sin Bjergmandsdragt, der bestod i et Slags kort Kittel, en Hue af Fild uden Skygge •71 recto• og det besynderlige Skjødskind, der bæres bag til, paa Beenene bar han jeg kan just ikke sige om det hørte til Dragten, korte Beenklæder med Skoe og Strømper, alt havde naturligviis sortladen Farver. For ikke at være udsatte for at tabe noget aflagde jeg mine Sager og min Portefuille i Stigerens Værelse i det Skab hvor vist større Rigdomme har ligget i Forvaring, og da vi saaledes havde forberedet os steege vi ud af Huuset og begave os ind ad Stullen hver med sin Fakkeltænder iforveien. Stigeren anførte Toget og jeg sluttede det saa at jeg bestandig kunde see de øvrige iforveien og tydeligst naturlig min egen Bjergmand der iført en gammel rød Trøye havde et besynderligt Udseende i Mørket og ved Fakkelskint. En lang Tid vandrede vi i dette Tog ind ad igjennem Stullen der paa nogle Steder er saa lav at man maae bukke sig, ligesom den paa andre er sine 9 a 10 Al høj og i smukke Proportioner, bredden er næsten bestandig den samme og kan omtrent være 2½ Al. Bestandig ere Bjergvæggene paa Siderne tilsyne, og de ere altid glindsende af det Vand der under tiden endog ligesom regner ned fra Lof- •71 verso• tet [overstreget: idet] naar det har gjennemtrængt Bjergets Rifter og da slutter sig til de øvrige Vandmasser, der deels kommer dybere inde fra Gruben dels fra det Maskinerie, der anbragt i Bjerget fører Malmen op og igjen bringer de tomme Tønner ned; alt dette Vand der saaledes samles i Gruben passerer igjen ud gjennem Stullen under det Brædegulv hvorpaa man gaaer, og ofte naar Gangen har enten en Bøjning til Siden eller gaaer lidet op ad hører man det at fosse under Fødderne uden at kunne see det Mindste. Da vi havde vandret et lang Stykke ind i Bjerget og af og til mødt Folk der i Frastand blodt kunde kjendes paa deres Fakkeltænder der lignede en lille Glød, kom vi endelig, efter at være passeret en heel Deel Siidegange og et stort Huul der for Røgensskyld var brudt op til Dagen, ind i den egentlige Grube, hvor Stullen ophører og Folkene ved Schacten ere beskjæftigede med at passe Maskinen, der her med en bestandig Knirken udøver sin Function. Det Begreb man kunde gjøre sig om en Grube •72 recto• begynder egentlig først her, hvor man seer de mørke Gestalter bevæge sig om Ilden under den bestandige Brus af Vandet i Maskineriet og Rasselen af Kjæderne der passerer op og ned i Dybet ved den her anbragte Keerats[?]. Det er ogsaa paa dette Sted at den optrukne Malm tages ud af Tønderne og hælles i de Karrer der ved Hjælp af Heste føres ud af Stullen, disse Dyr ere dertil bestandig øvede og jeg saae [overstreget: dem] at ligesom de havde fuldendt deres Tour uden fra og ind, hvortil de blodt blive ledede ved en Kusk der med en Fakkeltænder viser dem Veien [at de] da strax [overstreget: at gjøre] give dem i Færd med en Foderpose, der netop var placeret lige for dem ved Bjergvæggen. – Efter at vi havde pustet lidt her begyndte vi at stige ned ad de Stiige der sædvanlig hver holdt een Lagter, det vil siige 3 Al og 6 Tommer, ligesom een Furtiggen[?] bestaaer

af 3 Lagter; nogle af Stiigerne imidlertid længere da de alt var indrettet eftersom de bequemest havde kunnet anbringe dem. For hver Stiige standser man paa en Flade af Brædder og begynder da en Smule til Siiden igjennem et lille Hull i Gulvet paa den føl- •72 verso• gende, og saaledes fremdeeles indtil man naaer ned i Dybet. Det rædsomme jeg havde forestiilt mig ved denne Vandring fandt jeg just ikke [overstreget: derimod] da man ikke kan see det heele Dyb paa een Gang under sig, men blodt enkelte Afsatser, derimod fandt jeg mig, jo dybere jeg kom, mere incomoderet af Varmen og Røgen, der især ved en Smedie vi i Bjerget paseerede, og hvor der fabrikeres Værktøi var næsten utaalelig, da Røgen og Varmen maatte passere netop den Aabning hvorigjennem vi steege ned for at naae op og jeg behøver da ikke at bemærke at Væggene her vare endnu merre Sodede end paa de øvrige Steder omendskjøndt man paa intet Sted i Bjerget ganske savner den. Det er netop ved denne Sod naar den nemlig er en Smule fugtig, og da antændes at de giftige og kvælende Dampe opstaar; der undertiden dræber Folkene, der hermed ere uforsigtige. Igjennem denne Heede altsaa steege vi ned ad en 40 [overstreget: Lagter] a 50 Lagter til det dybeste, hvor mange Bjergfolk sadde omkring ved Væggene og paa Bunden og arbeidede paa de huller der siden ved Hjælp af Krudt sprænges. Ved ethvert •73 recto• Hul var der 2 Mænd, hvoraf den ene slog med en Hammer medens den anden passede Meiselen og Fakkelen, saa at det her var lutter Hamren næsten uden Ophold. Vi saae her Maaden hvorpaa Sølvet vindes samt hvorledes Gangene see ud i Fjelde og da vi havde opholdt os her noget; begyndte vi atter at stiige op, og maatte man især nu passe paa at komme rigtig op af det Hul hvorved enhver Stiige ender for ikke at slaae sit Hoved og udsætte sig for Farre. At stiige op forekom mig næsten lettere end at stiige ned omendskjøndt, de andre vare af en modsat Meening og fandt dem beføiet til at udhville et Par Gange underveis paa de Bænke der hertil vare anbragt og hvor man just ikke kan sidde med lysse Klæder da de overalt ere bedækkede med Sod. Da vi igjen havde naaet op til Schacten gik vi den anden Vei ind i Bjerget op af nogle Lagter Stiige og besaae her det store Hjul, der ved Vand driver Keratten[?], og der vel er sine 20 Al i Diameter ligeledes besaae vi her Hjulet Pumpe-Maskineriet der ligeledes her er an- •73 verso• bragt og som med lange Stænger og Kjæder virker nede i Dybet. At beskrive dette Maskinerie kan jeg ikke paatage mig da jeg ikke tilfulde forstod det, omendskjøndt det skal være meget simpelt og langt fra fuldkoment, derimod kan jeg ikke undlade at bemærke det mere farefulde for Beskueren ved Maskineriet end ved Gruberne, da man formedelst den knappe Plads let kan komme i Berørrelse med Hjulene naar man ikke tager sig iagt. Det Møisomelige ved at besee det er temeligt stort da man ofte maae krybe her under Bjerget paa alle 4 og deels har Vandreden over Hovedet, deels ogsaa maae piaske i Vand forneden, da det her ikke er tilbørlig dækket med Bræder. Foruden alt dette ere

Væggene saa aldeles bedækkede med opløst Sod og Olie at man ikke kan i mindste Maade berøre dem uden at tilsmørre saavel Hænder som Klæder, da vi havde gjort denne møisommelige Vandring kræve vi tilbage til Schagten og spadseerede da meget •74 recto• magelig ud af Gruben uden herved at have andet at bemærke end af og til bukke sit Hoved for undgaae ligesom en Engelsmand her i Foraaret at løbe imod Bjerg Minerne der hyppigen ere anbragte. Ved Udgangen undlod jeg ikke at drikke af de herlige Vand der løb ud af Fjeldet [i Stullerne] og der var leget i en lille Rende for des bedre at kunne betjene sig deraf. Da vi hos Stigeren havde vasket os og udhvilet en Smule tiltraate vi Tilbagemarschen ned af Bjerget og holt nær Frokost ved en lille Elv der falder i Loven og som paa dette Sted driver et Pukværk. Da vi hermed vare færdige mødte vi paa Veien til Byen Directeur Stenstrup¹ der fra det Huus hvor han havde ladet sin Hest staae, var gaaet os i Møde for at bringe os ud til Labruefossen der skal være meget pitoresque. Vi maatte imidlertid give Slip paa Synet af den da det begyndte at regne stærkt, og vi saaledes bleve nødte til at kjøre i hans Gig tilbage til Byen efter at vi havde tilbragt en Times Tid i Huus for at undgaa at blive vaade. Da vi skiltes fra ham i Byen indbød han os til sig om Aftenen, og vi begave os derpaa [overstreget: hjem] til Mynten hvor vi efter en Anbefaling af Frans Neumand² til Mynt- •74 verso• mesteren Krusse,³ her besaa Smeltehytten og i Mynten saae dem at slaae Species, hvorpaa Kongens [overstreget: Bi] Portrait forekom mig meget slet saavel fra Stemplets som fra Myntens Side. Da vi vare blevne færdige hermed begave vi os hjem for at udhvile en Smule. Da Her Bendice⁴ vægrede sig ved at gjøre Følge gik Otto⁵ og jeg om Aftenen til Stenstrup's og tilbragte her en ret behagelig Aften og blev tillige forsynet med en temmelig fuldstændig Reiseroute til og fra Tellemarken. Da vi kom hjem, afreiste Otto og Bendice omendskjøndt det allerede var temelig silde og den første [overstreget: især] ønskede at blive Natten over, saa maatte han [overstreget: dog] for at føie B, der paa den heele Tour som ogsaa i Forvejen paa Buskerud stedse havde viist sig som et trættekjært og egensindigt Menneske, dog føie sig efter ham og begive sig ud i Mørket skjøndt uvillig. Jeg for min Part var hjærtelig tilfreds med at være bleven befriet for B's Selskab da han [dvs. jeg] den heele Tiid hvor vi havde været sammen aldrig havde kunet udstaae ham formedels han bestandige Lyst til at have Ret.

¹ Poul Steenstrup.

² Frantz Edler Neumann.

³ Johan Michael Kruse.

⁴ Uidentificeret.

⁵ Otto Collett.

parata ni som for at gøre det Konge, da vi
 den følgende Morgen stode at sege ledig og
 for at gøre det Kongen. den 17. Aug. ledig og
 Morgenen stode vi og begynde at medføre
 Minisiren og Maden, først efter at vi havde
 været til minne for Lyne Løn ni det Erid.
 Smitten som vi havde og forvandt det, havde
 mig med at stude omvendt, fordi det var som
 for fabrikken skal være meget godt og
 det selte fløde Grader and det er bestemt.
 Guldene stange er immens fjerne at den stotte
 Bani der ligger med den Lyne, og Løn der
 gør det Kongens fjerne, som vi havde, i
 det som de mange fjerne, som vi havde
 men for Metallet med Guld og Bani, som
 med det de fjerne fjerne, som vi havde
 fjerne fjerne, som vi havde fjerne fjerne
 ligger de fjerne fjerne fjerne fjerne
 den 17. Aug. og bestemt for Kongen, stude
 antagelse. Salen. Man finder også den
 som en Inscriptions man som det med
 den bestemt, da den er en sand brydelse med
 Mors og det mere bliver rangbet. Det Løn
 der for fløde: Kongsden fjerne fjerne
 og den stotte, som den fjerne for det Mors, Løn

ij idts smeltet af barnende, da man⁷⁰ forpe
overfump den gamle sal foris Lyden
and; og den nofkan var all en fungen gold
of i fongen bar naar man indtager et indat
da fumaer Markov. Morfaden af Lyden der
med fortalere til et ven fydgeff. of for min
ganggang Fordan and; en gad bljod, for
et helle Lyden der orvall. fizen foma.
Dine fely fizen foma balyont med den lille
thes ind Laven, of den laugt for A nova
fand, det fennelkaffe med den en fydgeff.
en foma boren, of en med af fydgeff.
Afne fongefarben bagen af en foma of
ad, of den gad boren, of en foma boren
fugen foma foma of Mandfudinger der
bryder de fydgeff. boren boren med
maren Kraft, til bagenfuden af boren
med fuden foma, der en fydgeff.
foma foma med fydgeff of den ind boren
Wilde var fydgeff med et fydgeff of
fuden en foma foma foma foma
fuden annover and; fuden. fuden: foma
Abingen foma med i fuden en fydgeff
de fydgeff der foma foma fydgeff, da
den foma foma med den fydgeff med
foma

[illegible]

og Al besjænderligt Bystand, der boves
bytil, gaa Sammen her saa sig den
fæst ellers sig om det første til Næsten, Ekte
bæblander med den og Strømgod, alle sande
naturligvis forklædet Sammen. Der ellers
at noget indfaldt for at lade noget aflyst i den
Bog og under Forlofelse; Bystand 4. 24.
valp i Al Bæb for mig foroven Lige Sammen
for hujes i Sammen, og de ni fæst lade
saa for bændt og fæst i ind af fæst
og Bæb og ind i Bæb for fæst i
Læst Bæb i fæst. Bystand anførte
Bog og sig fæst lade sig fæst
Bæb fæst i ind i fæst og fæst
naturligvis om Bystand Bæb fæst
og fæst ind i Bystand fæst Al besjænderligt
Bystand i Bystand og fæst Læst Bæb
Bæb fæst fæst i i Al Bæb ind i
i fæst Bæb der gaa fæst Bæb og fæst
fæst man man Bæb fæst, fæst der gaa
fæst og fæst 9. Al fæst og i fæst fæst
fæst, Bæb de fæst fæst der
fæst og fæst fæst fæst Al Bæb fæst
og fæst fæst fæst fæst fæst og fæst
fæst fæst fæst af Al Bæb der fæst
fæst fæst fæst fæst fæst fæst fæst

[illegible]

[illegible]

gætt, og jeg lader fremdeles indtil nu
være med i Jæst. Det vedkommende jeg
fandt forstillede mig ved denne Mæstning
fandt jeg just ikke stemmede da man ikke
saw for de første 1/2 år saa som Gang under
sig, men blot enkelte Asser, stemmede
fandt jeg mig, og det var jeg som, men in-
somhelst af Verden og Løjer, der især
med en Smule i i Løjer og Løjer, og
fandt der forstillede Mæstning som indtil
indtil, da Løjer og Verden maatte
gætte under den Mæstning som indtil
indtil, og det var at det var og jeg da.
Så det da ikke at stemmede af Mæstning
for navn under man som indtil, og
da der indtil stemmede man som
under indtil Løjer og Løjer som indtil.
Det var indtil og det var som indtil
lig og som indtil, og da indtil at
da indtil og indtil Løjer og Løjer, der
indtil indtil indtil Løjer, der som indtil
som indtil. Indtil som indtil indtil
indtil som indtil 40 Løjer og 50 Løjer
indtil indtil, som indtil Løjer og Løjer
indtil og Mæstning og indtil
indtil som indtil indtil indtil
indtil af indtil Løjer. Det at som indtil

73
Gjeld var den 2. Mænd, hvoraf den ene
flor med en gammel mønt for den anden
og offere Mønter og tallaler, saa at det for
var luttet gammel mønt med en Guld.
H. saas for Mænd som var i Billedet
samt forlader Gangen saa ind. Høde
og taler sands og sold og for nye og bygget
me. atter at flige og, og maatte med isor
en galle og at Rønnen i sig og
at det forvandt en for flige og
for alle de flae det for og indsette.
sig for to. At flige og forvandt
nig mønt tottaret med at flige og
mønt fligt, de andre mønt og mønt
Mønt og fandt den fligt til at ind
og ind at for Gangen indvandt og
de flae de fligt mønt og for
man gult ille den fligt med fligt
de de mønt og fligt mønt fligt.
H. isig mønt mønt og det fligt
gib de den anden fligt og fligt
af nye fligt fligt og fligt for
at flae fligt, den med fligt fligt
mønt, og den med fligt fligt
fligt fligt fligt fligt fligt
fligt fligt fligt fligt fligt
fligt fligt fligt fligt fligt

[illegible]

[illegible]

[illegible]